

EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ TASARISI

VEYA

ÜCRETİLERİN VERGİ YÜKÜ

EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ İLE İLGİLİ HÜKÜMET TASARISI EMEKÇİ KİTLELERİ YAKINDAN İLGİLENDİRİYOR. KİTLE ÖRGÜTLERİNİN BU KONUYA GEREKEN AĞIRLIĞI VERMESİ GEREKİYOR. EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ KONUSU MEMURLAR KADAR, İŞÇİ SINIFINI DA DOĞRUDAN İLGİLENDİRİYOR. SAYIŞTAY DENETÇİLER DERNEĞİ BAŞKANI MUSA ÖZDEMİR, KONUYA İLİŞKİN OLARAK YÜRÜYÜŞÜN SORULARINI YANITLADI.

□ *En az geçim indirimi konusu son haftaların gündel konuları arasında girdi. Konunun kamuoyunda ele alınışı özetler misiniz?*

■ En az geçim indiriminin yükseltilmesine ilişkin tasarı yeniden gündeme geldi. Siyasi partiler temsilcileri demeci üstüne demec veriyorlar. Basına yansıyan haberlere bakılırsa partiler rakam yükseltme yarışını içindeler.

En az geçim indiriminin ne anlama geldiği, özel indirimin neyi amaçladığı konusunda ciddi olarak düşünülmeyen yüksek perdeden rakam önerilmesi konuyu çarpıtmaktan başka işe yaramamaktadır. Daha açık söylemek gerekirse, kamuoyunun, işin özü açıklanmadan rakam bombardımanına tutulmasının hiçbir anlamı yoktur.

Diğer yandan başta DISK olmak üzere sendikaların da konunun üzerine özenle eğildiklerini söylemek güçtür. Oysa konu, memurlar kadar işçileri de ilgilendirmektedir. Demokratik kitle örgütlerinin her biri de konuyu bütünü ile ele almaktan çok partilerin başlattığı rakam yarışına katılmış görünüyolar. Bizece konu şu yönleri ile işlenmelidir:

Vergi gelirlerinin GSMH'ya oranı olan vergi yükü ülkemizde hayli düşüktür. 1977 yılında vergi yükü % 19,4'e yükselsecektir. Bu rakam batı ülkelerindeki oranın çok gerisindedir. Vergi yükünün bu denli düşük oluşu işçi ve memur dışında kalan gelir gruplarının etken biçimde vergilendirilmeyişinden kaynaklanmaktadır.

□ *Bu temel aksaklığın dışında vergi kaçırılması ve vergi denetiminin yetersizliği üzerinde de duruluyor. Bu konuları açıklar mısınız?*

■ Ülkemizde vergi kaçırma alabildiğine yaygındır. Vergi yasaları, vergi kaçakçılığını teşvik eden yetersizliklerle, boşluklarla bezenmiştir. Vergi kaçakçılığının saptanması için Vergi Usul Yasası'nın öngördüğü yöntem uzun ve külfetlidir. Cezalar bu uzun süreç içinde çoğu kez zaman aşımına uğramaktadır. Üstelik af yasalarının fikir suçlularından esirgediği hoşgörü vergi kaçakçıların şımartacak düzeydedir. Vergi, sosyal sigorta primleri ve diğer kamu alacaklarının cezalarını bağışlayan 1802 sayılı Af Yasası bu açıdan ibretle anılacaktır.

Vergi idaresi personel, araç ve gereç yönünden yetersizdir. Vergi idaresinin gücü 19 milyar lira vergi borcu olan tüccara, çiftçiye, sanayiciye değil, işçiye ve memura yetmektedir. Vergi gelirlerinin denetimi geniş ölçüde Maliye Bakanlığına bırakılmıştır. Bugüne dek yaygın ve etkin bir denetim gerçekleştirilememesinde bağımsız bir denetim organının görevlendirilmemesinin hatırı sayılır payı vardır. Beyanname veren vergi mükelleflerinin % 3 ila % 5'ini denetlenmesi gerçeği acıdır. Beyanname incelemelerinin, kayıt nizamı kontrolünün, fiili envanter ve maddi kontrolün 1977 yılında da yaygınlık kazanamayacağı söylemek kehanet sayılmamalıdır. Vergi uyumsuzlukları ortalama 7 ila 12 yılda çözümlenebilmektedir. Akl almaz bu durumun ücretliler dışındaki gelir gruplarının işine yaradığı açıktır.

Bütçe gelirleri içindeki en büyük ölçekli kalemler gelir vergisidir. Gelir vergisinin, gelirden alınan vergiler içindeki payı % 78'dir. Bu yüzden gelir vergisinin belli başlı gruplar arasındaki dağılımı, vergi sisteminin adaletini daha doğrusu adaletsizliğini gösterecektir. Resmî rakamlara göre 1962'den bu yana sanayici, çiftçi, tüccar ve serbest meslek erbabının ödedikleri

gelir vergisi sabit gelirliyle oranla gittikçe azalmıştır. Son bilgilere bakılırsa, sabit gelirliyle gelir vergisi içindeki payı % 69'dur. Buna karşılık ulusal gelirden % 68 pay alan sanayiciler, tüccarlar, çiftçiler ve diğerleri gelir vergisinin % 31'ini ödemektedirler.

□ *Bu noktada hükümetin en az geçim indirimiyle ilgili tasarısı üzerine eğilmekte yarar var herhalde?*

■ Bu açıdan bakıldığında ivedi görev ücretlilerin vergi yükünün azaltılmasıdır. Bu gereği kamuoyunun baskısı ile boyun eğen hükümet TBMM'ne bu konuda bir tasarı sunmuştur. Ancak bu tasarı, koparılan tüm güvâhilleri karşın, işçi ve memur ücretlerine önemli bir artış sağlamamaktadır.

Tasarıyla halen yürürlükte bulunan en az geçim indirimi hadleri 2 misli, özel indirim hadleri 1 misli artırılmaktadır. Verilen sadaka bununla da bitmemekte, geçici maddelerde yer alan hükümlerle bu artışa kademeli olarak 1980 yılında ulaşılması öngörülmektedir.

Tasarıdaki tutar ve ilkelere göre 12 katsayı esas alındığında 7. derecedeki evli 2 çocuklu memurun aylığında sadece 112.-TL. net artış olmaktadır. Bu rakamlar ücretliler ile alay etmenin simgesidir. Çeşitli vergi hileleri ve teknik cambazlıklar ardına gizlenerek ücretlilerin vergi yükü azaltılamaz. Bilindiği gibi en az geçim indiriminden ücretlilerden başka tüccar, sanayici, çiftçi serbest meslek erbabi da yararlanmaktadır. Buna karşılık özel indirim yalnızca ücret gelirlerine uygulanan bir indirimdir. Ayrıca tasarı ile gelirin vergisinden indirim hadleri toplamının vergisinin düşülerek ödenecek verginin hesaplanması yöntemi yani "dekot" yöntemi muhafaza edilmektedir. Tasarı bu vergi cambazlıklarını düzeltmektedir. Açık, anlaşılır ve kolay yöntem vardır ve bunu kamu oyuna öneriyoruz.

□ *Derneğinizin bu önerisini ayrıntılarıyla sunabilir misiniz?*

■ Sadece ücretlilerin yararlanacağı ve halen ayda 150.- lira olan özel indirim asgari ücret düzeyine çıkarılmaktadır. Verginin verginin indirimi yöntemi terk edilmeli, asgari ücret matrahtan indirilmelidir. Çalışar-

lann besin, konut, giyim ve sağlık gibi zorunlu gereksinimlerini karşılamak için ödenecek asgari ücretten vergi alınmaması asgari insancıl tavrıdır. Böylece kat-sayı 12 olduğunda 7. derecedeki evli 2 çocuklu memurun aylığında ayda 517.-lira net artış olacaktır. Oysa en az geçim indirimi 1800.- liraya yani asgari ücret düzeyine çıkarılırsa sadece 307.- liralık bir artış olacaktır. Görülüyor ki özel indirimden yükseltilmesi ücretlilerin vergi yükünü kısmen hafifletecek bir yöntemdir. Özel indirimden sadece ücretliler yararlandı-ğından hem diğer kazançlılarının vergi kaybı olma-yacak hem de ücretliler açısından vergi adaletine kıs-men yaklaşılabilecektir.

Bunun yanı sıra özel indirimin 2500.- lira 3000.- lira gibi belirli bir rakamla gösterilmesi yerine asgari ücrete bağlı olarak belirlenmesi, ekonomik ve demokratik mücadelede memurlar ile işçiler arasındaki dayanışmayı güçlendirecektir. Bundan böyle asgari ücretin artırılması ücretlilerin vergi yükünün azaltılması ile eş anlam taşıyacağından çalışanların mücadelesi ortak bir platformda verilecektir.

□ *Ücretliler kitlesi üzerindeki vergi yükü konusundaki gelişmeleri özetlemeniz mümkün mü?*

■ Gelir Vergisi Yasasının ücretlilerin lehine olan bir fıkrası oldu bilkiye getirilerek kaldırılmak istenmektedir. Bilindiği gibi 193 sayılı Gelir Vergisi Yasasının 87. maddesinin 4. fıkrasına dayanılarak mevsimlik işçiler, takvim yılı içinde (askerlik, istifa vb. nedenlerle) işten ayrılanlar, takvim yılı içinde işe başla-yanlar, takvim yılı içinde emekliye ayrılanlar fazla kesilen vergilerin iadesi isteğiyle beyanname vermek-tedirler. Tasarı 87. maddenin anılan 4. fıkrasının kaldırılmasını öngörmektedir. Gerçekce olarak da "vergi idaresine büyük külfetler" yüklediği ileri sürülmekte-dir. Özgür kabahatten büyüktür. Vergi idaresine külfet yüklediği gerekçesiyle bu hakkın geri alınması duru-munda yalnızca ücret gelirli olanlarla, ücret geliri ya-nında başka geliri olanlar arasında büyük bir eşitsizlik yaratılacaktır. Ayrıca tasarıda 87. maddenin 4. fıkrasının 1976 yılından geçerli olmak üzere kaldırılması öngörülmektedir. Bu, hukuk faciasıdır. Bu, aleyhe ku-ralları getiriye yürümezliği ilkesinin ayakları altına alın-masıdır. Bu akıl almaz girişime karşı gerek siyasal par-tilerden gerekse sendikalarından bir tepki gelmemiştir. Sadece TÜM-DER bu girişim karşısında duyurarak gös-termiştir. 7. derecenin 1. kademesindeki bir memurun veya aylık brüt 4.680.- lira geliri olan bir işçinin yılın ortasında işe girmesi veya ayrılması halinde 6 aylık vergi iadesi 1298.- liradır. Hükümetin hazırladığı tasarı ile bu fazla alınan vergiye el konmaktadır. Fazla kesilen verginin iadesi önlenmektedir.

□ *Bu noktalar yanıtına değinmek istediğiniz konu-lar var mı?*

■ Anayasa'nın 61. maddesindeki herkesin mali gü-cüne göre vergi ödemesi ilkesinin yaşama geçirilmesi ve ücretlilerin vergi yükünün azaltılması için sadece as-gari ücretin vergi dışı bırakılması yeterli değildir. Bun-un yanı sıra kısa dönemdeki çözüm yolları şunlardır. Vergi tarifesi ücretlilerin yararına yeniden düzenlen-meli, Anayasa'ya aykırı olan Mali Denge Vergisi ücret-lilerden alınmamalıdır. Sermaye sahipleri yararına ayrı-cılıklar yaratan muafiyet ve istisnalar kaldırılmalı, gelirler kazanıldığı yıl içinde vergilendirilmelidir. Vergi kaçakçılığına prim veren Vergi Usul Yasası değiştiri-lmelidir. Vergi idaresinin ve vergi yarışının seri ve düzenli çalışması için gerekli önlemler gecikmeden alınmalıdır. Ancak tüm bunlara karşın şu nokta da un-utulmamalıdır. Vergi adaletsizliği bu düzenin doğal uzantısıdır.